En blick på Sveriges ekonomiska läge och vinst af 1809 års revolution,

eller

den upsats, som begyntes i N:o 101 af Courieren från Stockholm och afbröts genom nämnde tidnings indragning;

utgifven

af

REDACTIONEN

ör

COURIEREN FRÅN STOCKHOLM.

STOCKHOLM,
tryckt hos ELMÉN och GRANBERG, 1823.

En blick på Sveriges ekonomiska läge och vilan
1809 års revolution

Det var nödvändigt, det var hög tid, att revolutionen år 1809 skedde. Dåraktiga företag, icke beräknade efter landets krafter, politisk envis stolthet, förenad med politisk vanmagt, illa anlagda och kanske sämre utförda planer, ett odrägligt tanketvång, ekonomisk oreda, förfärliga skatter, ifrigt bibehållande af gamla illiberala förstörande principer -- allt detta påkallade revolutionen.

Nyare tider kunna framvisa en mängd revolutioner, föranledda af samma orsaker, men på olika sätt utförda. Då en nation begynt revolutionera sig, hafva dess slumrande krafter vaknat, nytt lif strömmat genom dess ådror, dess pulsar klappat häftigare af förhoppningar; den har, med ett ord, sett för sig en ny och ljus bana, en pånyttfödelse; ingen ting har ansetts böra äga bestånd blott därföre, att det varit gammalt; de som upfattat den sanna idéen af en pånyttfödelse, hafva trott syftemålet vara att ur den gamla massan utvickla en alldeles ny skapelse, fri från de fel, som gammal vana och gamla missbruk, under den långa förruttnelse-tiden, tillskapat; de hafva, med ett ord, sett för sig ett nytt land, ett nytt folk, som för första gången skulle gifva sig lagar och inrättningar, och som kunde gifva sig dem

så mycket fullkomligare, som ej blott tänkarnes speculationer utan äfven en lång erfarenhet utpekade, hvad som borde sökas eller undvikas.

Att dessa glada förhoppningar icke alltid blifvit uppfyllda, kommer därutaf, att så många olikartade interessen blandat sig i spelet, att så många *enskilda* afsigter satt sig emot det goda och antingen hindrat det att beslutas, eller ock sökt förstöra det, sedan det blifvit beslutadt. Sålunda hafva upstått reactioner, contra-revolutioner och, med ett ord, allt det, som gjort revolutioner förhatliga. Deras *goda* följder hafva uteblifvit eller åtminstone blifvit fördröjda; de *onda* hafva egentligen framträdt.

Äfven Svenska nationen vaknade och begynte andas och hoppas friare, så mycket nämligen som dess medfödda eller tillskapade tröghet tillät. Mången, som hade hjärta och förstånd för fäderneslandets väl, begynte tro på kommande bättre tider. Och de hade rätt att hoppas, men orätt att de hoppades. Inga skakningar, inga våldsamma reactioner voro att befara; men man hade bordt förutse, hvad som också inträffade -- att nationen åter *somnade*. Den yttrandefrihet, som upstod, var icke af den natur, att hon kunde bilda något allmänt tänkesätt och därigenom trygga sin egen existence. Att folket *ville* uplysas, sågs af den ifver, hvarmed äfven de då utkommande skrifter i politiska och ekonomiska ämnen slukades. Men först

och främst ledsnade man snart vid skrifter, däri nästan ingen ting var att finna, utom smädelse och djärfhet; och sedan kom 1812 års reaction, utan att möta något betydande motstånd. Constitutionens döda bokstaf stod qvar; men uplysning, nit för allmänna ämnen, styrelse-principer, allt var på samma punkt, som före revolutionen.

De mest i ögonen fallande orimligheter i våra inrättningar hade man hoppats afskaffade — och de stå qvar. Det intrasslade, outredbara system för grundskatters utgörande är till punkt och pricka det samma som alltid och gör nödvändig en skara af räkenskapsmän. Ständernas uprepade befallningar hafva ännu icke förmått lyfta täckelset, hvarunder rikets grundskatter och kronans ständiga tillgångar göma sig — hafva, med ett ord, icke kunnat framtvinga en Rikshufvudbok *).

Vid revolutionen stadgades näringsfrihet — och näringstvånget har gått sin jämna gång.

Länge hade man klagat öfver den ofantliga embetsmannaskaran — och den är ökad i ganska stort mått.

*) Man vet ganska väl, att en Rikshufvudbok förrevistes 1820 års Revisorer. Men först och främst är det ingalunda afgjordt, huru ändamålsenlig den är. För det andra har denna upsats afseende på tillståndet 1817 och är verkligen författad innan hufvudboken ens föregafs vara fullbordad. Man har ju ögonskenligen i allt ställt sig på punkten af år 1817.

Folket, som betalar statens behof och följaktligen bör känna dess tillgångar, har genom sina ombud fåfängt, fastän enhälligt, yrkat att få revidera Tullmedlen.

Den *Ekonomiska lagstiftningen*, som understundom griper in i brottmåls-lagstiftningens ömtåligaste delar, är qvar och utöfvas, ej blott af regeringen, utan äfven af Landshöfdingar.

Grundlagen har väl stadgat något om det vigtigaste i en constitutionel monarki: *Ministrars ansvarighet.* Men huru litet detta verkat, synes af den förbistring, som råder i detta ämne, af den ifver, hvarmed en hop författare ännu förfäkta satser, som i de flesta fall göra ansvarigheten till ett tomt ord.

Hvad åter embetsmäns ansvarighet i allmänhet vidkommer, så stå vi nästan på samma punkt, som före revolutionen: den orimliga och med frihet, d. v. s. allas likhet inför lagen, oförenliga grundsats, att embetsmannen endast kan tilltalas af embetsman, är ännu i full kraft och utsträckt till äfven andra än domare, ehuru lagen blott stadgar den om dessa. I stället att uphäfva detta orimliga stadgande, har man blott tillskapat en ny åklagaremagt, som skall vara folkets, men som är ingen ting mer än en ny embetsmans. Och en embetsman, huru förträfflig som helst, kan aldrig blifva tillräcklig att fylla bristen af frihet för hvar och en att sjelf sköta sina angelägenheter.

Representationens alla brister lemnades orörda, ehuru de allmänt erkändes. Med ett ord: det är långt ifrån att allt, hvad patrioten och tänkaren hoppades och hade skäl att hoppas af revolutionen, inträffat.

Imedlertid framlyser riktigheten af hvad här är sagdt icke så skarpt i något ämne, som i fråga om beskattningen och statens behof. Vi hafva därföre föresatt oss att updraga en tafla, med jämnförelse mellan riksstaten år 1696 och år 1817 eller Carl XI:s och Carl XIII:s sista regeringsår. Denna jemnförelse skall ådagalägga, att ett utarmadt och till hälften af sin talrikhet nedsatt folk måste utgöra en ofantligt större beskattning. Den beständigt tillväxande embetsmanna-skaran har vid hvarje sednare Riksdag måst anropa nationen om löneförbättringar, och har vunnit dem. Detta är hufvudgrunden till den oformliga tillväxten i folkets onera.

Då man ser på hufvudsummorna af 1696 och 1817 års riksstater, finner man den förra utgöra i spannmål 1,079,040 tun. $2\frac{19}{24}$ kappar, eller i silfver specie värde 1,618,560 R:d 16 sk. 1 rst.; den sednare åter 1,240,164 tun. 16 kap. spannmål och 4,581,718 R:d 42 sk. $4\frac{8}{9}$ rst. i silfvervärde, det vill säga $\frac{3}{20}$ mera spannmål och $2\frac{83}{100}$, eller nära 3 gånger mera i silfvervärde, än hvad skatterne måste inbringa år 1696.

För sina stora utrikes besittningar och gouvernementer ägde svenska statsverket dessutom år 1696 en utgift af 595,126 tun. $18\frac{1}{2}$ kap. spannmål eller däremot i silfver svarande 592,689 R:d 41 sk. 11 rst.; så att 1696 års stat, med anslagen till alla de utrikes stora fortifications- och embets-verken, utgjorde i spannmålsvärde 1,474,166 tunnor, $21\frac{1}{2}$ kap. och i silfvervärde 2,211,250 R:d. Men däremot ägde Sverige då följande yttre, numera förlorade, stora inkomster till statskassan, nemligen af:

		Dal. S:mt.
1:o	General-Gouvernementet Liffland, med Gouvernementerna Riga och Ösel, omkring - -	700,000.
2:o	Gen. Gouvernementet Pomern, med Gen. Gouvernementerna Wismar och Stralsund - - - -	250,000.
3:o	Gen. Gouvernementet Estland	400,000.
4:o	Gen. Gouvernementet Ingermanland - - - - -	300,000.
5:o	Gen. Gouvernementet Brehmen	150,000.
6:o	Hela Finland, med Wiborgs, Nylands och Österbottens Län	505,000.
	Summa Dal. S:mt.	2,105,000.

eller i silfvervärde 1,052,500 R:d och däremot svarande spannmålsvärde 701,666 tunnor $21\frac{2}{3}$ kap. Hela den ännu återstående delen af Sverige, ehuru pressad af skatter den ansågs i Carl XI:s tid, bidrog således till riksstaten då, i spannmålsvärde 772,500 tunnor eller $\frac{3}{5}$ mindre, samt i silfvervärde 1,158,750 eller i det närmaste 4 ($3\frac{19}{20}$) gånger mindre

än år 1817. Men då ägde, såsom vi få se, Konungen och det Kungliga huset en vida betydligare stat än nu, och riket behöfde helt andra försvarskrafter, i synnerhet till sjös. Flottan bestod då af 44 örlogsskepp ifrån 130 till 48 kanoner, utom fregatter och många andra fartyg ifrån 40 till 24 kanoner. Denna flotta var och måste, i afseende på läget af Sveriges provinser, vara herre i Östersjön, ehuru hon då redan var betydligt minskad, emot i Gustaf I:s tid, då hon utgjorde omkring 60 stora linieskepp.

Förvånande är förhållandet emellan de ordinära tjenstemännens antal i de upräknade embetsverken, år 1696 emot år 1817, sedan Sverige förlorat sina utrikes besittningar *). Hela Carl XI:s embets- och tjenstemanna-corps utgjorde, såsom man vet, omkring 6000 personer. År 1792, då Sverige ännu ägde qvar en stor del af Finland samt Pommern, hade civil- och militär- embets- och tjenstemännens antal vuxit till 13,175 personer; men år 1817, då dessa besittningar voro förlorade, steg embetsmanna-corpsen till 19,433.

Tabellens första artikel visar en förundransvärd skillnad mellan det Kungliga Husets och Hofvets stat åren 1696 och 1817. Den förra var anständig för en envåldskonung, men alldeles icke öfvermåttlig, såsom den kunnat vara, då den af ho-

*) Se Tabellen.

nom sjelf anslogs. Den utgjorde något öfver $\frac{19}{100}$ eller nära $\frac{1}{5}$ af hela rikets skatter, och evaluerad efter silfrets och spanmålens gemensamma värde nu för tiden, skulle den hafva utgjort 762,353 R:d 8 sk. 4 rst. i silfver, eller långt öfver hvad det Kungliga huset ägde i papper år 1817.

Detta sist nämnde år var det Kungliga Husets stat i spanmål 129,121 tunnor, d. v. s. $2\frac{67}{100}$ (eller nära 3) gånger mindre än Carl XI:s, och i silfver sp. 24,205 R:d mindre. Den utgjorde blott $\frac{6}{100}$ eller omkring $\frac{1}{17}$ af hela rikets skatter till staten. Detta var en följd af det förlidna århundradets aristokratiska anda, som fick luft vid Carl XII:s död. Denna betydliga minskning i det Kungliga husets stat (en minskning, som utgör $\frac{3}{100}$ af hela rikets skatter) länder icke det skattdragande folket till någon lindrig, ty en ännu större förhöjning har tillkommit civil- och militär-staterna.

På samma sätt förhåller det sig med den Kongliga representationen och conseilen eller StatsRådet, Högsta Domstolen och Konungens Ministrar vid främmande hof. Carl XI:s Kongl. Råd af 18 och 19 ledamöter åtnjöt 55,866 $\frac{2}{3}$ tunnor i spannemålsvärde eller 83,800 R:dr. i sjelfva värde, hvilket på hvar person utgjorde R:dr sp. 4655, 26 skil. 8 rst. Ofvannämnde spannmålsqvan:um skulle, efter närvarande tids silfvervärde, utgöra 212,924 R:dr, 3 sk. 6 rst., samt på person 11,829 R:dr 5 sk. 6 r:st., specie, hvilket öf-

verensstämmer med silfrets imaginära fall och spannmålens stegrade värde.

Utrikes Ministerstaten, 48,312 R:dr 24 sk., eller dess spannmålsvärde 52,208 $\frac{1}{3}$ tunnor, svara äfven precist emot silfver- och spannmåls-värdenas förhållande till hvarandra nu för tiden. Denna stat skulle år 1817 hafva utgjort i silfver 118,986 R:d 5 sk. 4 rst., och följaktligen öfver tre gånger mera, än den verkligen var. Härvid måste man dock anmärka, huru oriktigt och förvillande det är, att Ministerstaten, 90,000 R:d, uptages i Riksstaten bland penningelöner i bancosedlar, då dessa 90,000 R:d likväl utgå i Hamburger banco och ändock icke utgöra tillräckligt anslag. 90,000 R:d Hamb. banco utgjorde år 1817, efter 108 sk. medelcurs, 202,500 R:d i Bancosedlar. 112,500 R:d bco måste således ytterligare läggas till 1817 års riksstat.

Resultatet af allt detta är, att tillsammans 192,016 tunnor spanmål eller däremot svarande silfvervärde blifvit riktigt tagne från den kungliga Hofstaten, Rådet och Ministrarne, samt transporterade på civil- och militär-staterna, såsom tabellen utvisar.

Från detta besynnerliga förhållande mellan Hofstatens och den kungliga representationens lönevilkor åren 1696 och 1817, komma vi till Rikets embetsverk och Collegier (dessa gamla Tyska inrättningar, som i de flesta constitutionella stater blifvit afskaffade och som i Sverige ännu bibehållas), till

Landstaterna och i synnerhet till militär-staterna och försvarsverket, hvilka äro den närvarande tidens hufvudthema. Man skall finna, att vid nästan alla dessa verk och stater äro lönevilkoren förbättrade sedan Carl XI:s tid, om de reduceras uti spannmåls- eller silfvervärde. Aristocratien (icke den höga ärftliga, utan embetsmänna-aristocratien, som smygande omsnärjt hvarje den minsta rot af statsträdet) har sorgfälligt vårdat sina förmåner och icke upoffrat en enda af dem, under det staten långsamt aftynat genom politiska olyckor, hvaraf han blifvit minskad till hälften i tillgångar och styrka.

I ordningen på tabellen står först *Sveæ HofRätt*, inrättad under den store Gustaf Adolf år 1614, i följd af en stigande uplysnings kraf och efter tysk modell, till rättvisans så mycket större och skyndsammare befrämjande, såsom historien intygar. Detta Collegium var i början ämnadt till högsta domstol och skulle fälla Konungsdom; men då detta icke lyckades, nedsattes det blott till en ny instance mellan Konungens domaremagt och de förut varande domstolarna. Blott en ny instance tillskapades, en ny anledning till rättegångars långsamhet och dyrhet upstod, en ny artikel i rikssta-ten betungade folket. Erfarenheten tyckes imedlertid hafva visat, att HofRätter äro att föredraga framför de förut varande mellan-domstolar; och, så länge man antager nödvändigheten af flera instancer, måste man

således erkänna, att HofRätterne med rätta bibehöllos, men att man oriktigt bibehöll bredvid dem allt det förut befintliga domstolsväsendet, som genom HofRätternas inrättning blef öfverflödigt. Svea HofRätt förblef ej länge den enda i riket; och ändock har dess personal tilltagit. Den bestod i Carl XI:s tid af 23 tjenstemän, och år 1817 behöfdes ett mer än fördubbladt antal af 49. Svea HofRätts stat, reducerad till spannmål, var sistnämnde år 2,872 tunnor högre än år 1696, men i silfvervärde 23,297 R:d högre.

Götha HofRätt, hvars tjentemäns antal ökat sig längt mera öfver dubbelt (ifrån 22 till 53), och ändock blifvit otillräckligt, såsom man ser af den nya HofRättens inrättande, hade år 1817 i spannmål 1835 tunnor och i silfvervärde 16,254 R:d mer än år 1696. -- Om nödvändigheten af denna tillökning i domstolars och deras ledamöters antal bevisar en ökad uselhet och sedeförderf, är icke så lätt afgjordt. En tämligen sannolik sats är den, att ju mer en stat lyftar sig ur råhet och våldstillstånd, under hvilka man ej vågar eller ej anser mödan värdt att alltid yrka sin rätt, desto mer tilltager antalet af rättegångar, hvilka, om man undantager brottmål, visserligen tyckas vittna om en hos folket tilltagande uplysning om sina rättigheter och ett förtroende till landets domstolar. Hos ett fritt och bildadt folk måste rättegångar vara jemnlörelsevis talrikare än hos förtryckta och råa folk. Af-

ven i fråga om brottmål råder ofta samma grundsats. Sjelfhämnd eller magt att skräma andra från anklagelser kunna uträtta just det, som man vore frestad att tillskrifva brist på förbrytelser. I våra domares ökade antal tro vi oss således icke genast böra ana beviset på en tilltagande sedelöshet eller elände hos folket. Svårt är äfven att bevisa, det våra domares antal (när de privilegierade domstolarne afräknas och så länge instanceväsendet skall bibehållas) är synnerligen för stort, eller att de äro för högt lönta.

Lagmännen, som fordom voro Rikets högsta embetsmän, blefvo, vid HofRätternas inrättning, en fullkomlig öfverflödsvara och äro nu blott ett bevis, huru äfven det, som af allmänna rösten länge varit förkastadt -- och man har knappast hört någon bestrida Lagmännens öfverflödighet -- kan äga bestånd blott af gammal vana. Imedlertid kan man dock icke klaga, att Lagmännens löneförmåner blifvit ökade. Blott en Lagsaga är ny inrättad sedan Carl XI:s tid; och alla Lagmännen hafva i spannmål 1174 tunnor mindre, men i silfvervärde 1760 R:d mer än år 1696. Lagmans-värdigheten synes icke hafva varit upprätthållen och eftersökt för inkomsternas skuld, utan i egenskap af ett trappsteg till Landshöfdinge-embeten och andra högre platser, såsom en sinnrik författare uttryckt sig.

Häradshöfdingarne hafva väl sedan år 1696 blifvit ökade från 64 till 86, emedan

ökade göromål fordrat flera större domsagors klyfning. Men desse embetsmän synas hafva blifvit glömda vid sednare tiders stats-, mynt- och löne-regleringar. Deras lönevilkor i spannmål äro 6516 tunnor och i silfvervärde 4663 R:d mindre än år 1696. Dessa domare hafva således delat öde med Kongl. huset att vanlottas i sednare tider; och i de nyare domsagorna, där inga boställen finnas, kan man nästan säga, att domaren tvingas att på allt sätt öka sina sportlar. I allmänhet tyckes justicen i sednare tider vara öfverlemnad åt sitt öde, och, om en ökad domslösen undantages, har ingen ting blifvit gjordt för henne, åtminstone ingen ting för underdomare. Och ändock ser man denna ofantliga mängd af sökande, då fråga är om tillsättning af en Häradshöfdingesyssla. -- Nu komma vi till de i löneförbättringar och ökad personal långt mr för sig komna administrativa verken.

5:o. *Krigs-Collegium* har vuxit från 15 till 169 embets- och tjenstemän, eller ett 11 gånger större antal. Detta verk är så reorganiseradt, departementiseradt, adjutantiseradt och contoriseradt sedan Carl XI:s tid, att dess första inrättning knappast mer skönjes. Collegii stat är 1912 tunnor spannmål och 14,868 R:d i silfver större än år 1696.

6:o *Konungens Cantzli* är öfver 5 gånger större, eller har ökats från 38 till 200 personer. Dess löner utgöra i spannmål 3998 tunnor och i silfver 31,108 R:d mera än år

1696. Kanske mer än hälften af de ordinarie tjenstemännen är imedlertid lönlös, och den arbetande skaran af extra-ordinarier går upp emot de lönta tjenstemännens. Orsaken till denna ofantliga tillvext kan åtminstone icke hel och hållen ligga i ökade göromål, då man har exempel på stats-expeditioner, där t. ex. protocollsföringen bestrides af fyra personer, men Protocollssecreterarnes antal utgör öfver ett dussin.

7:o *Kammar - Collegium*, Rikets enda och vidt omfattande embetsverk, innan Tyska systemet under Drottning Christinas tid infördes och detta äldsta Collegium styckades i flera verk. Gustaf I. nyskapade Kammarverket, i synnerhet under de sista sexton lugna åren af sin regering. Det omfattade då, med få embetsmän, allt hvad alla Collegierne nu uträtta med sina 900 embetsmän. Konungen kallade detta verk för sin skattkammare; och derifrån utgingo hans goda ekonomiska författningar. Landtbruket, handelen och sjöfarten, bergverken, försvarsverket, konsters och slöjders gång, allt ordnades och sköttes af detta verk, däri han sjelf var nästan enda och dagligen närvarande Presidenten. Det skulle med skäl kunnat kallas conseil, och var så sparsamt och redigt organiseradt, innan de öfriga collegierne inrättades af Aristocraterne, som ville skaffa tjenster och löner åt sina barn och afkomlingar, att Gustaf, med tillhjelp af

denna

denna enkla styrelse, arbetade sig up till en af de rikaste Konungar på sin tid och gaf andra magter subsidier och penningelån, men sjelf aldrig tog några. *). Han emottog ett statsverk, hvars inkomster utgjorde 24,000 mark, men utgifterne 60,000. Utländska skulden var 68,000 mark. Men redan år 1554 lemnade Gustaf till Konung Christian III. af Dannemark, såsom lån och subsidier, i myntadt och omyntadt silfver, en summa af 91,006 R:dr sp. Preussen begärde ett lån af 50,000 R:dr. I förbundet med Konung Franz I. i Frankrike, utfästades Svenska subsidierne till 25,000 man och 50 örlogsskepp. Flottan bestod, vid Gustafs död, af 160 stora örlogsskepp.

Ehuru det ej egentligen hörer till ämnet, torde dock en kort framställning af denne Konungs jätteverk vid financernas och näringarnas upphjelpande icke vara oangenäm. Det hufvudsakliga medlet, han brukade till detta ändamål, var den hälsosamma reductionen af kyrkans jordegendom. 50,000 hemman, eller nära hälften af Sveriges jordbruk, tillhörde kyrkor, kloster, Biskopar och presterskap och voro skattfrie. Då de reducerades och två tredjedelar af deras tionde gick i Kronans skattkammare, fick han derigenom en inkomst af 200,000 R:dr specie.

*) Han afslog tillbudet af utrikes besittningar, t. ex. af Lifland, som flera gånger sökte hans beskydd och ville blifva svensk provins.

Huru bergverkens afkastning steg, ses af följande förhållande: Jerntillverkningen ökade sig från 12,000 till 30,000 sképpund, och skeppundet gällde 10 a 11 R:dr i silfver. Koppartillverkningen vid Fahlun utgjorde 12,000 Skp:d. årligen, och Kopparen gällde 70 R:dr specie skeppundet. Silfvertillverkningen räknades årligen till 24000 löd. mark (192,000 R:dr sp.). Under 30 år, ifrån 1530 till 1560, gaf Sahla grufva ett skeppund silfver i veckan, hvilket gjorde öfver 330,000 R:dr Sp. årligen. — Utskeppningen var årligen 5000 oxar, 300,000 tunnor spanmål, en mängd andra victualier, fiskvaror, tran, skinn och hudar, allt varor, dem Sverige numera behöfver årligen införa, undantagande spanmål vissa sällsynta ymniga år. Redan år 1533 var Lübeckska skulden betalt, Svenska hamnarne öppna för alla nationer och allt slags handel fri. I tractaten, som år 1551 slöts med Engelska regeringen under Edvard VI:s minderårighet, stadgades, att för Svenskt silfver, som till England utfördes, skulle Engelska varor tullfritt få återföras till Sverige, och att Sverige icke skulle exportera sitt silfver till något annat land än England. Detta lands myntning kom, genom Svenska silfret, i gång, myntet förbättrades och Engelska handeln fick lif.

Sådan var den politik, den gamle folkkonungen följde och hvarigenom han höjde riket ur vanmagt till högsta välstånd. Då man nu endast arbetar på den inbillade väl-

signelsen att föra in silfver och föra ut varor, insåg han, att silfrets nytta och bestämmelse endast är att förskaffa oss njutbara varor, hvarföre han just utförde silfver och införde varor. Då man nu söker störta medtäflare i handeln, för att ensam få handla och, såsom man tror, på det sättet ensam draga vinsten af handeln; fann han däremot den sanna vinsten i andra handlande nationers uphjälpande; ty han föreställde sig icke, hvad man kan vinna genom handel med en i vanmagt försänkt nation; han fann, att genom *ömsesidig* välmåga blifver handeln ömsesidigt nyttigast för två nationer. Han hade af erfarenhet lärt, att en i näringslöshet försänkt nation väl kan utplundras af en främmande köpmans-stat, då den har monopolium och är helt och hållet handlande; men att detta plundrings-system hvarken kan blifva af varaktig vinst eller ge lika stor fördel, som en handel byggd på ömsesidiga fördelar och på en i båda staterna lifvad production. Han fann, att detta liberala system, som ej var möjligt med de Lübeckska krämarne, däremot var det rätta, i fråga om England, där production och handel kunde gå hand i hand och stiga gemensamt.

Året före Gustafs död, eller 1559, då fullmägtige af rikets borgerskap sammanträdde i Wadstena, för att ordna om rikets handel, välsignades och prisades den gamle Konungen för ett allmänt välstånd i riket, som ägde en stor fri handel och ymnig pro-

duction. Ett dylikt upträde har man sedermera aldrig sett.

Efter detta afsteg återgå vi till vårt egentliga ämne.

8:o *Stats-Contoret*, Rikets nästan outransakliga bokhålleri och aflöningskassa, stod förr under Kammar-Collegii upsigt. Det har nu, i jemnförelse med år 1696, mer än tre gånger större tjenstemanna-antal (55 personer, i stället för 11) och åtnjuter i spannmål 2261 tunnor och i silfver 14,058 R:dr mer än då. — Alla räkenskapsverk måste blifva vidlyftiga och intrasslade, genom det orimliga systemet för grundskatternas utgörande, eller kanske rättare sagdt genom tillvaron af olika naturer af jord. Fordom, då Kronan och embetsmännen upburo sina inkomster i åtskilliga persedlar, upkom detta beskattningssätt, som numera är orimligt, sedan nästan alla utlagor utgå i penningar, eller en enda vara. Det är besynnerligt, att man äflats att bibehålla gamla inrättningar, af hvilka platt ingen fördel numera kan hemtas, men blott vidlyftighet, oreda, och omöjlighet att genomskåda beskattningen.

9:o *Commerce-Collegium*, en förmyndare- och minderårighets-regerings stiftelse, inrättadt, såsom det synes, blott för personers placerande på stat, var förr ett under Kammar-Collegium ordnadt verk. Carl XI ansåg det sjelf så föga magtpåliggande, att hela dess tjenstemannapersonal var: Ett CommerceRåd, en Assessor och en Secreterare

för Commercesakerna, jemte en Notarius, en Actuarius, en Fiscal och en skrifvare, summa 7 personer. Vid större handelsärender och frågor tillkallades alltid några af rikets första Köpmän (hvilka nu för tiden blott höras); hvilket var en klok inrättning *) och räckte intill Carl XII:s död. Nu är detta verk ett stort ordentligt Collegium, med 7 gånger större tjänstemanna-antal, och det i en tid, då riket har inga utrikes besittningar, men aftynande slöjder och handel. Detta Collegium, under hvars välmagt landet sjunkit i skuld och näringslöshet, har nu en stat, som öfverskjuter Carl XI:s med 3926 tunnor spannmål och 19,174 R:dr i silfver.

10:o. *Kammar Rätten*, f. d. Kammar-Revisionen, blef en nödvändig stiftelse, sedan folket betungades med många slags skatter af producter och mynt. I samma mån nationens välstånd aftagit, hafva detta Col-

---

*) Detta sätt att få utlåtanden är det naturligaste och säkraste. I England, där de compliquerade näringsinteressena fordra så noga kännedom af förhållandet, innan några författningar vidtagas, finnas dock inga, som höra vederbörande intill tredje och fjerde led, utan parlamentet, då det är i behof af uplysningar, kallar en hop, i ämnet kunniga personer, hvilka höras på ed och ordentligen heta vittnen. På detta sätt torde verkligen pålitligare och vidsträcktare uplysningar erhållas, än genom utlåtanden på embetets vägnar, gifna af personer, som ofta aldrig handlagt eller tagit kännedom af näringen.

legii göromål blifvit ökade, så att dess tjenstemanna-personal sedan Carl XI:s tid blifvit nära fyra gånger större (från 24 till 92). Det har i spanmålsvärde 3241 tunnor och i silfvervärde 22,411 R:d större stat än år 1696. Samma anmärkning, som vi gjort vid StatsContoret, gäller äfven här, nemligen att det intrasslade och numera onödiga beskattningssättet gör en ofantlig embetsmanna-skara nödvändig. Äfven en annan sak kunde man anmärka, som dock troligen aldrig blifver mer än föremål för en from önskan. Vore mynt, mått, mål och vigt inrättade på decimalfot, så skulle åtminstone hälften af tjenstemän vid räkenskapsverken blifva öfverflödig. Förslag äro väl gjorda i detta ämne; men, såsom sagdt är, en så stor omstöpning hörer blott till froma önskningar.

11:o. *Bergs-Collegium* är blott en half gång förökadt till tjenstemäns antal. För att förklara denna ringa tillväxt, i jemnförelse med de öfriga civilverkens, torde man knappast behöfva mer än besinna, att näringar, som äro naturliga och bära sig sjelfva, icke behöfva på långt när så mycken administration och så många tjenstemän, som de näringar, hvilka antingen äro för landet onaturliga eller hvilka man söker drifva på ett onaturligt sätt eller till en onaturlig höjd. Detta synes i alla fria väl styrda samhällen. Jernet, som på lång tid varit nästan den enda artikel, hvarmed vi betalt våra utländska behof, har stigit till en höjd af production,

som synes nära målet af något ombyte. -- Bergs-Collegii stat är ökad med 3614 tunnor spannmålsvärde och 20,916 R:d silfvervärde.

12:o. *Öfverståthållare-Embetets* tjenstemän äro fyra gånger talrikare, äfven som dess underbetjening. Löntillökningen är 4,078 tunnor spannmålsvärde och 16,990 R:d silfvervärde mer än år 1696. -- Orsaken till denna stora tillökning i tjenstemän vid Stockholms stads civilstyrelse kan svårligen sökas endast och allenast i sedlighetens förfall och brottens tilltagande. Policens inrättning har gifvit Öfver-Ståthållare-Embetet en riktning att taga sig befattning med en mängd saker, som egentligen höra till domaremagten.

Dessa nu upräknade Tolf Collegier och Embetsverk, hvilka, ehuru med någon förändring af namn och befattning, hvad vissa af dem beträffar, likväl i det hela äro de samma som i Carl XI:s tid, äga imedlertid så liten del af hela rikets skatter, att de ensamme icke utgöra någon stor vigt eller verka någon betydlig lättnad för staten, då fråga är om deras reform eller uphäfvande. Men helt annorlunda visar det sig, om denna embetsmannacorps betraktas i afseende på enskilda beskattningar och förhållanden till folket och näringarna. Den indirecta beskattning, som folket måste utgöra, genom instancer, sportler och arfvoden, till underhållande af den oformligt talrika tärande klassen, är kanske betydligare än den, som

finnes i riksstaten uptagen; men hvarje försök att med någorlunda visshet beräkna dess belopp skall blifva fåfängt.

Vi vilja nu i en blick öfverskåda hela denna civilstat. I Carl XI:s tid ägde den tillsamman 57,063 Tunnor 6 $\frac{14}{27}$ kappar spanmålsvärde och 85,594 R:d 38 sk. 8 rst. silfvervärde; den åtnjöt då $\frac{1}{20}$ af hela rikets skatter till staten, och tjenstemännens antal utgjorde 330.

I Carl XIII:s tid ägde samma civilstat en tredjedel mera i spanmålsvärde (83,154 Tunnor 24 kappar) och mer än tre och en half gång mera i silfvervärde (307,210 R:d 32 sk. 5 rst.), samt åtnjöt således en femtondedel af hela rikets skatter till statsverket ($\frac{1}{30}$ del mera än år 1696). Civiltjänstemännens antal var imedlertid då 924, eller nära tre gånger större än år 1696.

Militärstaten och *Försvarsverket* har, i Sverige likasom öfver allt i Europa, den betydligaste delen af folkets skatter. *Indelningsverket*, som organiserades af Carl XI sjelf, efter flera års arbeten, calculer och jemkningar, var i grunden beräknadt för denne Konung, såsom enväldig, med stora yttre besittningar, hvilka vid politiska händelser fordrade bestämda och hastiga åtgärder, hvartill alla medel voro färdiga genom indelningsverket. Enväldet uphäfdes snart af Aristocraterna, genom Carl XII:s undanröjande. Efter olyckliga partitider och flera statshvälfningar, gingo alla de utrikes besitt-

ningarne förlorade, och sjelfva indelningsverket, som i början ansågs för ett Svenskt storverk, är nu, vid förändrade tider och tillgångar, i anseende till handel, slöjder, folkmängd och statsförfattning m. m., ett hårdt tryckande verk, som haft sin del i beredandet af det tillstånd af skugga eller märglös kropp, hvari riket var försänkt, ända till vår nu varande Konungs ankomst. Hvad man i korthet kan säga om indelningsverket, är att den härigenom bildade stående armée både är för liten såsom rikets hela styrka, och för stor såsom blott stam (cadre) för den verkligen erforderliga väpnade magten. Vår indelta armées allmänt omtalta förträfflighet, i jemnförelse med de, på samma tid då den inrättades och nära till vår tid, i andra stater befintliga stående härar, försvinner, så snart stående armée och värfvad armée uphöra att betyda det samma. Den värfvade soldaten är machine, har intet fädernesland och slås för sitt tractamente. Att vår indelta soldat är vida mer att påräkna såsom människa och medborgare, kan ej nekas; och om alternativet vore blott mellan en indelt och en värfvad armée, så skulle ingen fäderneslandets vän tveka att häldre välja den förre, ehuru oformligt betungande den än är. Men detta alternatif är ej det enda, såsom dagens erfarenhet lärer. Att all jord, som förut var oroterad, betungades med rotering, var högst billigt; ty statens onera böra jemnt fördelas. Men

att den indelta arméen därigenom ökades, åstadkom blott en ökad tunga på landet, då däremot den förut varande kunnat lättas, om den jord, hvars skyldighet att rotera erkändes, blifvit ålagd att deltaga i den förut befintliga arméens underhåll. Sättet för detta bidrags utgörande och användande hade varit lätt att påfinna.

Carl XI:s militärstat utgjorde 825,228 R:d 25 sk. $1\frac{1}{2}$ rst. i silfvervärde, eller $\frac{5}{100}$ (omkring hälften) af alla rikets skatter år 1696. Samma stat år 1817 utgjorde i silfvervärde 2,997,678 R:d 24 sk. 3 rst., eller $\frac{65}{100}$ (nära $\frac{2}{3}$) af rikets alla öfriga skatter till staten. Detta förhållande, att militärstaten erhållit en ökad andel af $\frac{7}{30}$ eller öfver $\frac{1}{7}$ af skatterna, sedan år 1696, är förvånande, såsom öfver proportionen hos Europas stora krigaremagter, och det i en constitutionel stat, utan yttre besittningar, som fordra ett sådant försvarsverk. Frankrikes budget för år 1820 steg till 739,712,750 Francs, hvaraf krigsdepartementet hade 181,850,000 Fr. och sjövässendet 199,181,550 Fr., d. v. s. att hela militärstaten tillsamman utgjorde 381,031,550 Fr., eller omkring hälften af hela riksstaten. Nordamerikanska Fristaternas budget år 1819 steg till 24,515,220 Dollars, hvaraf landtarméen tog 8,666,253 och sjöstaten 3,802,487 D., summa hela militärstaten 12,468,759 D. eller hälften af statsverkets behof. -- Konungariket Nederlands budget för 1819 års statsutgifter var 66,836,907 Gyllen, hvar-

af sjömagten hade 5,395,291 och landtarméen 18,535,900 G. eller hela väpnade styrkan tillsammans 25,931,191, som utgör något öfver en tredjedel af hela budgetten. -- Stora Britanniens budget för år 1819 utgjorde 31,074,000 Pund Sterling, hvaraf marinen, rikets förnämsta försvar, uptog 6,456,000 L. och artilleriet, 1,191,000 L., summa 7,627,000 L., som utgör omkring en fjerdedel af budgetten; och om man tillägger räntorna på den fonderade skulden (45,749,296 L.), så utgör Engelska försvarsverket blott omkring en tiondedel af landets skatter. Försvarsverket är således minst dyrt i England. *)

Af hela indelningsverkets skatter, med Kronoräntor in natura, utgörande 481,042 Tunnor $12\frac{8}{9}$ kappar i spannmålsvärde, har militärstaten nästan alltsammans, nemligen 405,061 Tunnor $27\frac{1}{3}$ koppar eller $\frac{21}{25}$ af det hela, så att blott $\frac{4}{25}$ återstå för alla de öfriga staterna.

Af hela Kronotionden, som är anslagen till statsverket, 55,108 tunnor $5\frac{19}{60}$ kappar, har militärstaten ännu större andel, nemligen 46,880 tunnor $25\frac{2}{5}$ kappar, eller $\frac{17}{20}$, så att blott $\frac{3}{20}$ återstå för de öfriga staterna.

Vid 1815 års Riksdag beviljades 90,810 tunnor 24 kappar spannmål till tjenstemän-

---

*) Man besinne, huru obetydlig den stående landtarméen är i England under fredstider. Artilleri och garder utgöra nästan all den betalta landtstyrkan.

nens lönevilkors förbättring, och det just i en tid, då Sveriges obestånd yppades, då man såg, att dess landtbruk de åren var utan tillräcklig production för eget behof, folket utan näringar, myntet utan värde, handel och slöjder utan lif, att folket var allmänt skuldsatt och hundradetals bankrutter utbrusto i de större städerna och de mest odlade provincerna. Af dessa 90,810 tunnor spanmål fick militären nära hälften eller 40,193 tunnor.

Af penningelönerna, tillsamman 5,097,251 R:dr 28 sk. 9 rst. i bankosedlar, hade den öfver hälften, eller 2,654,647 R:dr 34 sk.

Hela militärstaten och försvarsverket i Carl XI:s tid kostade staten i spanmålsvärde 550,552 tunnor 11 $\frac{2}{9}$ kappar, i en tid nemligen då Sverige af sina utrikes, spanmål producerande, besittningar ägde i intrador vida utöfver denna stat; ty, enligt hvad redan visadt är, steg då Sveriges behållna inkomst af nu förlorade provincer till 701,666 $\frac{2}{3}$ tunnor spanmål eller däremot svarande silfvervärde 1,052,500 R:dr. Sedan rikets hela militärstat således var helt och hållet på de utländska besittningarnas bekostnad aflönad, återstod ett rent öfverskott af 151,114 tunnor 10 $\frac{1}{7}$ kappar spanmåls-, eller en summa af 226,672 R:dr i silfvervärde, som nu svara mot 558,282 R:dr 13 sk. 4 rst. silfvervärde eller nära dubbelt emot Kongl. Maj:ts och Kongl. Husets hofstater år 1817.

Hela försvarsverkets tyngd ligger nu ensamt på Sveriges inbyggare, som äro inneslutne inom sina urgamla, granitklippiga gränser och kämpa med ett opålitligt luftstrek. Minskning af oberoende näringsidkare och en däremot svarande förökning af människor, som förlorat sitt sjelfbestånd, hafva trängt ynglinar hoptals ur näringarna in i militärståndet, äfvensom i embetsverken och läroståndet. Carl XIII:s nio regeringsår voro, utom det första, svaga och ofruktbara för jordbrukaren; och därigenom ökades det fattigdomstillstånd, som fans vid vår nu regerande Konungs tillträde. Han har varit, nästan utan undantag, årsäll; men äfven det har ej kunnat hjelpa nöden. Den så länge grundlagda fattigdomen och rådlösheten har stigit till den grad och till den grad förbryllat människornas begrepp om sant och falskt, att man nu ej vet bättre sätt att förklara eländet än att härleda det från himlens välsignelse, hvarom vi annars bedja i kyrkorna. Sant är, att man nog kan, genom orimliga inrättningar, så tillställa, att välsignelsen har samma verkningar som förbannelsen; men att klaga öfver välsignelsen, såsom i sig sjelf rot till det onda, är ej därföre mindre oförnuftigt.

Landtstaterne, Sveriges urgamla civilstyrelse med Konungarna, nyorganiserades af Gustaf I och njöto i Carl XI:s tid blott 81,309 R:dr 28 sk. 8 rst. i silfvervärde eller däremot svarande spannmålsvärde af 54,206 tunnor 12 ½ kappar, hvilket utgjorde

$\frac{1}{23}$ af hela rikets skatter. Samma landtstater njöto år 1817 i silfvervärde 236,003 R:dr 18 sk. 9 rst. eller i spannmålsvärde 63,880 tunnor 20 kappar. Detta utgjorde äfven $\frac{1}{26}$ af rikets skatter, eller lika andel som år 1696.

Läroverken och den lilla del af Clereciet, som njuter lön af staten, ägde i Carl XI:s tid i spannmål 7,957 tunnor 20 $\frac{2}{3}\frac{3}{6}$ kappar, samt i silfver 12,026 R:dr 22 sk. 5 rst., hvilket utgjorde blott omkring $\frac{7}{100}$ eller $\frac{1}{143}$ af hela rikets skatter.

Samma verk äro, med ganska ringa förändring, likväl till deras fördel, bibehållna vid deras då varande löningsvilkor. Dessa utgjorde år 1817 i spannmål 11,000 tunnor 12 $\frac{1}{1}\frac{1}{3}\frac{2}{3}$ kappar, samt i silfver 40,640 R:dr 17 sk. 4 $\frac{4}{9}$ rst., i det hela $\frac{9}{1000}$ eller $\frac{1}{111}$ af rikets skatter, och följaktligen $\frac{1}{300}$ större andel än 1696.

Hela personalen i dessa verk utgjordes år 1817 af 12 Biskopar, 63 Universitetslärare i Upsala och Lund, lärarne vid 12 Gymnasier och större Lärosäten, hvilka, med Domprostar och andre tjänstemän, upgå till 119 personer. Summa, hela den högre lärostaten, 194 personer, hvilka i medeltal erhålla af staten 57 tunnor spannmål eller 261 R:dr i silfver på person, utom andra stora löneförmåner, såsom 274 hemman, 60 lägenheter, 6 qvarnar m. m.

Alla de öfriga, här icke upräknade embetsverk och stiftelser, som Staten aflönar, njöto år 1696 i spannmålsvärde 103,732 tunnor 18 $\frac{29}{24}$ kappar samt i silfver 155,598 R:dr 42 sk. 3 r:st., hvilket utgjorde $\frac{193}{1000}$ eller $\frac{138}{715}$ af hela Riksstaten.

De samme ägde år 1817 i spannmålsvärde 155,951 tunnor 1 kappe, samt i silfvervärde 576,152 R:dr 20 sk. 8 $\frac{8}{9}$ r:st, som utgjorde omkring $\frac{161}{1000}$ af Riksstaten och således $\frac{4}{123}$ mindre än i Car XI:s tid.

Utom denna Riksstat finnas 4021 hela hemman, såsom boställen, 636 lägenheter, 97 qvarnar, jemte hus och egendomar i de större städerna, hvilka alla tillhöra Kronan och hvilkas afkastning icke synes i Riksstaten men är fördelad på militär- och landtstaterna, läroverken m. m.

Af hvad anfördt är och hvad tabellen utvisar kan man göra sig följande öfversigt af de särskilda staternas andelar i Rikssta-ten, åren 1696 och 1817.

	år 1696		år 1817		således år	
Kgl. Maj:t och Hofstaten hade	$\frac{19}{100}$, omkr.	$\frac{1}{5}$	$\frac{6}{100}$ omkr.	$\frac{1}{17}$	$\frac{13}{100}$	mindre.
Rikets samtlige Collegier - -	$\frac{5}{100}$ -	$\frac{1}{20}$	$\frac{7}{100}$ -	$\frac{1}{15}$	$\frac{1}{50}$	mer.
Militärstaten -	$\frac{51}{100}$ -	$\frac{1}{2}$	$\frac{65}{100}$ -	$\frac{13}{20}$	$\frac{7}{50}$	mer.
Landtstaterne	$\frac{5}{100}$ -	$\frac{1}{20}$	$\frac{5}{100}$ -	$\frac{1}{20}$	0.	
Läroverken - -	$\frac{7}{1000}$ -	$\frac{1}{143}$	$\frac{9}{1000}$ -	$\frac{1}{111}$	$\frac{1}{500}$	mer.
Alla öfriga stater - - -	$\frac{193}{1000}$ -	$\frac{138}{715}$	$\frac{161}{1000}$ -	$\frac{2369}{56615}$	$\frac{4}{123}$	mindre.
Hvilka fördelningar allesamman utgöra -	1 —	1	1 —	1		

Resultatet är, att allt, hvad sålunda är minskadt på Kongl. Maj:ts och den Kungliga representationens stater, är riktigt öfverflyttadt på Collegialverken och militärstaten; att staten i det hela i spanmålsvärde eller Svenska producter är något förökad, ehuru Sverige förlorat alla yttre tillgångar *), och att silfvervärdet har under tiden blifvit tre gånger mindre, d. v. s. att skatterne, reducerade i silfver, utgöra öfver tre gånger större mängd af silfver.

Då Carl XI, efter sina embetsmäns fleråriga arbete, hvari han sielf deltagit, fullbordat sitt indelningsverk och funnit, att det för honom var ganska godt, sade han: "Måtte mina embetsmän blifva saliga! Icke skola de blifva rika." Staten gaf blott en nödtorftig bärgning åt sina tjänare, och afllöningen förblef under nästan hela adertonde seklet nästan orubbad, ty då, under partitiderna, papperssystemet förderfvade myntet, och den så kallade Kronans kaka, som var knapp, men, efter ordpråket, dryg, begynte blifva alldeles otillräcklig, inträffade Gustaf III:s realisation, då lönerne åter närmade sig till likhet med Carl XI:s stat.

Rikets högsta embetsmän voro, i detta sekel, valde bland den dåmera uplysta förmögna och sjelfständiga Adeln och förvaltade

---

*) Man mins, att de sist församlade Ständer bortskänkte inkomsterna af Sveriges enda yttre besittning, St. Barthelemy.

sina embeten, mera för hedrens än vinstens skull, ehuru, under partihvälfningarna, de utländska subsidiemedlen tillskyndade vissa betydande personer ansenliga inkomster. Militärbefälet innehades äfven af förmögen Adel, som i sin ungdom fann detta lif grannt och roligt och sedan återgick till privatlifvet, efter några gjorda upoffringar af år och förmögenhet. Embetsmachineriet gick sin jemna gång; arbetarnes vilkor voro ej afundsvärda och deras stånd ej utmärkt genom prål eller uniformer; därföre tillströmade också icke uti embetsverken en mängd ynglingar, hvilkas indifferenta kunskaper och själsförmögenheter kunna vara tillräckliga för handtverkarens och jordbrukarens behof, men ingalunda upfylla, hvad som fordras af en man, i hvars hand staten lemnar rättvisans skipande och allmänna ärenders förvaltning. Skatterne voro jemna och fördubblades icke i ett språng. Folket blef välmående; uplysningen tilltog; handel och slöjder begynte trifvas (oaktadt de på vissa håll tvingades af orimliga författningar). Vid realisations-epoken fans rikets tillstånd vara på ett förvånande sätt förbättradt ifrån Carl XII:s död.

Men derefter infunno sig tretie återgångs-år, genom Gustaf III:s utländska resor och krig, riksgäldsmyntets upkomst, den afsatte Konungens olyckliga krig, Finlands förlust m. m. Sist tillstötte revolutionen,

hvarigenom det gamla systemet på ett ögonskenligt sätt öfvergick till ett fullkomligt embetsmanna-system, och sjelfständiga platser i staten tillföllo verkställande magtens organer. Desse fingo en tredjedels förhöjning på sina löner, hvilket åter föranledde, att äfven alla enskilda samfunds tjänstemän fingo förökade löner. Ökade skatter skulle nu utpressas af Sverige ensamt, sedan det förlorat alla yttre tillgångar. Vid hvarje Riksdag efter revolutionen hafva embetsmännens lönevilkor blifvit förbättrade. Ifrån år 1810 (då de redan fått en tillökning af 33 procent) intill år 1817 hafva de stigit i en förvånande proportion. (Se lilla tabellen.)

Det är märkvärdigt, att detta lönevilkorens höjande vid hvar Riksdag inträffat under en decad, hvars första år varit hemsökte af missväxt eller svaga skördar för jordbrukaren samt aftynande handel och näringar för städerna.

Anmärkningsvärdt är äfven, att just Kongl. Maj:t och den högre styrelsen (Stats-Råd och Högsta Domstol) fått obetydlig tillökning, under det att t. ex. militärstaternes och ÖfverStåthållareembetets löner stigit till 4 a 5 gånger hvad de voro år 1810. Hela civilstatens penningelön var dubbel, och för somliga tredubbel, år 1817 mot år 1810. En Kamrerare t. ex., som vid revolutionen ägde 333 R:dr lön, fick år 1810 en tredjedels förhöjning, eller 111 R:dr, hvarigenom hans lön blef 444 R:dr. År 1812 fick han yt-

	Penninglöner år 1810			Penninglöner år 1817			Förhöjning.
Kongl. Maj:ts och Kongl. Husets Hof-stater	467,647:	27:	2.	621,981:	1:	9.	$\frac{33}{100}$
Statsråd och Högsta Domstol	59,500:	--	--	82,211:	18:	--	$\frac{38}{100}$
Svea Hof-Rätt	15,859:	--	--	44,345:	20:	6.	$\frac{179}{100}$ $(1\frac{4}{5})$
Götha Hof-Rätt	12,286:	--	--	31,356:	26:	11.	$\frac{153}{100}$ $(1\frac{1}{2})$
Krigs-Collegium	11,635:	--	--	28,160:	12:	10.	$\frac{142}{100}$ $(1\frac{3}{7})$
Konungens Cantzli	23,232:	8:	--	58,552:	23:	6.	$\frac{152}{100}$ $(1\frac{1}{2})$
Kammar-Collegium och Landtmäteri-Contoret	25,841:	6:	--	80,413:	2:	8.	$\frac{215}{100}$ $(2\frac{1}{7})$
Stats-Contoret	8,791:	32:	--	24,893:	12:	5.	$\frac{183}{100}$ $(1\frac{5}{6})$
Commerce-Collegium	12,082:	--	--	30,903:	35:	4.	$\frac{155}{100}$ $(1\frac{1}{2})$
Kammar-Rätten	15,047:	--	--	40,421:	37:	3.	$\frac{168}{100}$ $(1\frac{1}{2}\frac{7}{3})$
Bergs-Collegium	12,996:	--	--	36,108:	44:	10.	$\frac{178}{100}$ $(1\frac{3}{5}\frac{9}{0})$
Öfver-Ståthållare-Embetet	7,559:	--	--	36,186:	41:	10.	$\frac{378}{100}$ $(3\frac{3}{5}\frac{9}{0})$
Ministrarne hos främmande magter	90,000:	--	--	90,000:	--	--	lika.
Indelta arméen	16,460:	27:	10.	91,334:	37:	10.	$\frac{455}{100}$ $(4\frac{1}{2})$
Värfvade arméen	319,838:	35:	6.	892,924:	40:	1.	$\frac{257}{100}$ $(3\frac{3}{5})$
Försvars-verket	605,670:	1:	6.	680,000:	--	--	$\frac{13}{100}$ $(\frac{1}{8})$
Flottorne	214,811:	29:	1.	982,388:	4:	1.	$\frac{357}{100}$ $(3\frac{3}{5})$
Lands-staterne	45,070:	32:	--	66,199:	23:	5.	$\frac{24}{100}$ $(1\frac{1}{4})$
Clereciet	1,318:	16:	--	1,403:	17:	--	$\frac{6}{100}$ $(1\frac{1}{16})$
Läro-verken.	1,370:	24:	--	1,152:	8:	--	$\frac{18}{100}$ minskn.
Milda stiftelser	15,732:	39:	--	23,128:	5:	--	$\frac{47}{100}$ $(\frac{1}{2})$ förhöjn.
Pensions-staten	30,290:	--	--	30,290:	--	--	Lika.
Summa	2,013,039:	38:	1.	3,972,315:	29:	3.	$\frac{97}{100}$ nära 1.

terligare en förhöjning af 122 $\frac{2}{3}$ R:dr, eller 27 procent, hvilket ökade hans lön till 566 $\frac{2}{3}$ R:dr. År 1815 erhöll han en ytterligare förhöjning af 290 R:dr 40 sk., eller 51 procent, hvilket updref lönen till 857 R:dr 24 sk., samt dessutom så kallad spanmål under lönen, som år 1817 gjorde 90 R:dr 46 sk., eller omkring 10 procent, hvarigenom lönen slutligen sistnämnde år, efter tre Riksdagars beslut, updrefs från 533 R:dr till 948 R:dr. Denna Kamrerarelön hade således i det hela stigit 184 $\frac{1}{2}$ procent.

Men det är icke lönernas förökning, som ensam verkat den allmänna höga beskattningen och det deraf följande armodet och näringslösheten. Det Kungliga huset och tjänstemännen skulle kunna rikligen lönas af staten, om ej så många andra beskattningssätt och prässningar utarmade folket. Detta är ett särskildt ämne. Det hufvudsakliga onda, hvad embetsmännen beträffar, är deras ökade antal, i en förminskad och hopkrympt stat. Icke utan interesse skall det vara att se, hvilka nya embetsverk upstått efter Carl XI:s tid, och huru tillvexten fortgått under de sednare 50 åren och Sveriges stympningstid. Vi vilja blott anföra följande:

	Tjänstemännens antal		
	år 1786	1793	1817
SundhetsCollegium	-- 24	33	50
MagasinsDirectionen	-- 19	29	43
NummerLotteriet	-- 30	34	29
ConvoyCommissariatet	-- 6	7	11

Tabell-Verket	--	3	4	7
Banken, Disconten m. fl.				
nyare inrättningar	--	169	116	165
RiksgäldsContoret D:o	--	10	47	46
AssistanceContoret	--	35	52	39
	Summa	236	302	390

en tillökning af $\frac{65}{100}$ eller nära två tredjedelar.

Publika barmhertighets-verk och fonder med sina cassor i Stockholm voro vid	år	1793	1817
Gustaf III:s död	--	11	27
Heders Ledamöter i dessa verk, utan lön	--	82	223
Tjenstemän med löner, såsom Ombudsmän, Secreterare, Kamrerare, Cassörer, Notarier, Läkare m. m.	--	56	83

så att antalet under dessa 24 år nästan blifvit tredubbladt.

Flera exempel på denna besynnerliga tillvext kunde visserligen anföras; men det redan anförda torde göra tillfyllest, för att visa billigheten af de i början framlagda allmänna satser.

Obemärkt kan man dock icke lemna ett besynnerligt fenomen, som på det bestämdaste visar, till hvilken grad allt synes vilja slukas af embetsmannacorpsen här i detta arma land. Till denna corps anslås icke blott det mesta af statsinkomsterna, så länge den är i verklig tjänst; äfven sedermera upoffras oerhörda summor till *Pensioner*, som dels

utgå directe af statsmedlen, dels indirecte af pensionscassor. Dessa underhållas likväl af folket, genom direct beskattning; ty om ock tjänstemännen sägas sammanskjuta dem, genom afdrag på sina löner, så är detta dock blott ett spegelfäkteri, som icke bedrager någon klokt tänkande. Hvem betalar dessa löner, *så att de tåla afdrag?* d. v. s. hvem sammanskjuter egentligen dessa afdrag?

Och det är ej nog härmed! Man söker på allt annat möjligt sätt samla fonder till Pensions-anstalter; gåfvor, testamenten o. d. upsökas. Man besinnar icke, att om en rik man finnes, eller om någon händelsevis blifver rik, så är hans kapital nyttigt för landet endast så vida det användes på landets sanna uphjelpande, på näringar eller på allmänt oumbärliga anstalter, hvartill stående fonder måste finnas, t. ex. undervisningsanstalter. Men dylika fixerade capitaler böra också endast för det högst nödiga finnas; ty det är en ofantlig skilnad, om den rikes penningar directe utströma bland folket genom idoghetens upmuntrande och varors eller arbetes betalande, och om de utströma såsom lån.

Man skall visst förebrå oss orättvisa och declamera om statens skyldighet att på ålderdomen försörja den förtjänte embetsmannen, som upoffrat sin lifstid och sina krafter i statens tjänst. Ingen kan lifligare än vi känna helgden af denna förbindelse, och vi hafva icke nekat den. Men först

och främst blifver pensions-anstalternas mängd en klar följd af embetsmanna-corpsens, så att den, som klagar öfver den sednare, naturligtvis klagar öfver den förra; för det andra tyckes behofvet af pensioner i allmänhet böra vara proportionsvis mindre betydligt i ett land, där man så mycket vant sig att låta embetsmannen tjäna qvar, sedan han blifvit oduglig, och tjänsten förrättas af en *tillförordnad*. Dessutom torde någon undersökning vara af nöden, huruvida den afskedade är i behof, huruvida han förtjänt något på tjänsten eller fullkomligt väl skött henne. Bättre än alla fonderade pensionsanstalter vore visserligen, att Ständerne directe beviljade pensioner af Statsverket, efter att hafva undersökt de afskedade embetsmännens behof och förtjänst. Det anses ju allmänt för ett folks rättighet att beskatta sig sjelft samt bestämma, hvartill skatterne skola användas; och vi hafva ofvanför sökt visa, att pensioner i alla fall utgå af folket genom beskattning. De folkets prerogativer, som skola förbinda embetsmän att handla efter folkets vilja och för dess interesse, äro min sann icke för många; och det vore kanske en rätt hälsosam hake på mången embetsman, om han visste, att hans rätt till pension komme att prölvas af folkets ombud.

Det kan väl icke undfalla någon, huru svårt och vanskligt ett sådant företag är, som det vi nu försökt. Äfven försedd med rättighet att från alla verk och embetsmän fordra upgifter, skulle man hafva svårt att med fullkomlig noggranhet utföra de beräkningar, vi i denna upsats försökt göra. Hvem skulle då undra, om misstag ofta insmygt sig, äfven om man icke räknar de skrif- och tryckfel, som så lätt äga rum i ett arbete, hvilket till största delen består af siffror? Ofta hafva vi varit tvungne att lita på andras upgifter, någon gång på äldre privata anteckningar, där vi ej kunnat förskaffa oss officiella. Upgifterne äro så längesedan och på olika tider samlade, att fel nästan blifvit oundvikliga, genom glömska af de ställen, där calculerne böra sökas.

Vi önska således upriktigt att få kritiker, och att sakkunnige må visa, hvari vi kunna hafva misstagit oss. Med erkänsla skola vi mottaga rättelser, som stödja sig på bevis; sålunda rättad och completterad skall vår tabell en gång kanske blifva af betydlig nytta. Vi behöfva ej säga, att vi på intet sätt frukta skrik och ovett; ty vi veta, att vi, utan allt främmande motif, endast sökt *sanning*, äfven som att vi på intet sätt öfverträdt yttrande-rättens gränser, då vi framlagt undersökningar om ett allmänt vigtigt ämne, ehuru dessa undersökningars resultat, jemnförelsen med en försvunnen tid, icke må vara till den nu varande tidens, det nu rå-

dande systemets och tillståndets ära. Ingen är anklagad såsom systemets, såsom den allmänna nödens uphofsman.

Man må uptäcka så många misstag man vill i denna upsats, man må ändra den eller den siffran; hvad vi med trygghet påstå, är, att resultaterne öfverhufvud äro sanna, nemligen att beskattningen nu är ojemnförligt större mot år 1696, att embetsmannacorpsen nu är ojemnförligt talrikare och slukar mycket större andel af skatterna, att folkmängden är vida mindre och de yttre tillgångarne inga. Dessa satser, säga vi, äga bestånd, om ock flera siffror i vår beräkning ändras. Detta torde förtjäna att behjertas, och hjelpmedel mot det onda sökas.

Här ser således läsaren detta farliga arbete. Gör man sig nu den frågan, hvari det farliga eller brottsliga ligger, så råkar man, efter vår öfvertygelse, i förlägenhet om svaret. Vi vilja försöka en recension, eller kanske rättare noter till sjelfva upsatsen; vi vilja undersöka, om den varit *vådlig för allmän säkerhet -- utan skäl och bevis förnärmande personlig rätt* -- eller *af en fortfarande smädelig egenskap*. Detta bör väl egentligen frågas om tidningen i allmänhet; men då man kan vara tämligen säker, att den, som skarpt misshagar, icke länge får synda på nåd, utan genast qväses, så snart han yttrat *något*, som man anser

farligt; måste det farliga hufvudsakligen sökas i den artikel, som närmast föregick indragningen. Man kan ej för ofta påminna om de *enda vilkor, under hvilka indragningen får ske.* Man tyckes hafva missförstått denna indragningsrättighet, som gafs endast till ett nödvärn i de tre nu upräknade fallen, men alldeles icke såsom ett vapen mot *obehagliga sanningar*, den man ej vill företaga sig att lagligen åtala. En lugn historisk undersökning, en jemnförelse emellan rikets tillstånd, i ekonomiskt afseende, nu och för 120 år tillbaka, ett raisonnement endast stödt på facta och alldeles blottadt på smädelser och tydningar, en rakt på saken gående, osminkad framställning af ett ämne, som nära rörer hvarje medborgare och är ett föremål för hans ovilkorliga yttranderätt -- den har grundlagen icke på minsta sätt underkastat godtycket.

Kanske fästar man sig vid sjelfva artikelens öfverskrift: *Om Sveriges ekonomiska läge och vinst af* 1809 *års revolution?* Det är således vådligt eller smädligt att göra en undersökning om Sveriges ekonomiska läge, eller om Sverige vunnit af 1809 års revolution allt, hvad det hade skäl att vänta? Nej, brottslig, smädlig, vådlig kan denna undersökning i sig sjelf icke vara -- så vida nemligen icke godtycket, som funnit sig generadt, får döma om brottsligheten, smädligheten, vådan.

Då svenska folket år 1809 afskuddade sig sina bojor; skedde sådant just af den orsak, att *ljuset* icke fick framtränga till thronen och göra sig där gällande. Revolutionen gjordes, just för att skaffa ljuset en tillgång till all förvaltning af det allmännas ärender och återgifva folket dess naturliga rättighet att fritt yttra sig om sina egna angelägenheter -- och alla allmänna angelägenheter äro folkets. Endast detta kan freda mot revolutioner; ty revolutioner äro foster af mörkret. Så länge man ej får fritt undersöka och upsöka det onda och dess rot, skall missnöjet (och missnöjet kan man dock icke hindra att finnas) gripa an hela styrelsen i massa och framför allt monarken. Från en sida ser folket olyckorna; åt denna sida riktas anfallet, så snart den allmänna oviljan vuxit till nog hög grad, för att ej kunna nedtystas. Den som då framstår, den, bakom hvilken sjelfva actörerne göma sig, den blir då offret. Desse urskulda sig och upträda å nyo, sedan de tvagit sina händer och igensopat sina spår. De begynna åter samma spel; revolutionen är gjord, en annan figurant upställd, men spelet alltid det samma.

Att dylika fantasmagorister icke skola tåla en verklig constitutionalitet, ett verkligt ljus; att de skola med händer och fötter söka återföra den goda tiden, då de bedrefvo allt och svarade för intet; att de skola följa i det hela sitt gamla system, som bestått i att se på sitt verk med välbehag och ro-

pa, att hvad de gjort, är alltsammans ganska godt; att de med eld och svärd skola förfölja den, som vill påstå, att det är ej alltsammans så utomordentligt godt; att de skola utskrika ett sådant påstående för vådligt, uproriskt, riktadt mot monarkens person -- detta allt är en gifven sak, då man vet, att en gammal syndare icke lätt blifver en ny människa. Men mindre begripligt är, om en ministère, som är uplyst och constitutionelt sinnad, skulle företaga något dylikt. Vår Hof-Cantzler och våra Stats-Råd, alla män af djup lärdom, frihetskärlek, liberalitet, sann öfvertygelse om den oinskränkta yttrande-frihetens nytta, i fråga om allmänna ärender, hafva ej kunnat falla på den besatta idéen att anse en historisk undersökning för farlig. De veta allt för väl, att tryckfrihetslagen tillåter en dylik undersökning, att medborgaren kan få känna landets tillstånd och alltid äger rätt att framlägga sina kunskaper i hvad ämne som häldst, så snart han till ingen laglig straffbarhet gör sig skyldig.

Yttrande-friheten utgör sambandet mellan regent och undersåter. Där hon är oinskränkt, där smyger icke missnöjet, utan framträder i dagen. Därigenom förlorar det all sin egenskap af farligt för monarkens person. Om den fria undersökningen, stödd på ovedersägliga facta, skulle finna folkets ängelägenheter under honom illa skötta, d. v. s. hans ädla afsigter illa verkställda; så är han fredad just genom dylika fria under-

sökningar. Om vi haft rätt i resultatet af vår i fråga varande undersökning; så är vår tidning indragen därföre, att han yttrat, hvad mången vetat, att han gifvit luft åt tankar, som annars kringsmugit. Äro dessa tankar sanna, så är det lika vigtigt för monarken som för folket, att de icke blifvit höljda i mörker.

Äro de åter icke sanna, hvarföre har man då ej antingen tilltalat eller vederlagt oss? Att man, i stället för dessa utvägar, brukat godtyckets magt emot oss, skall ingifva allmänheten den olycksaliga tanken, att man hvarken kunnat vederlägga eller trott sig med framgång kunna tilltala. Hvad har man då vunnit? Man har vunnit intet mer än att tracassera oss och våra prenumeranter och inbilla folket, det af skatter nedtryckta folket, att hvar och en misshagar, som vågar visa en tafla af dessa skatters omåttlighet och af orsakerna därtill. Hvar och en skall finna, att vi, utan att tala om någon person eller några afsigter, endast framlagt facta. Om dessa facta varit svåra, så är det icke vårt fel. Vi hafva talat öppet och oförställdt om rikets nöd och om de obetydliga frukter, det dragit af regements-förändringen, emot hvad det ägt hoppas. Konungen kan ej vara förolämpad af vår frimodiga målning; ty *Han* måste älska, att Svenskarne uptäcka sina lidanden för Honom och samrådas med Honom om deras afhjälpande. Är vår tafla sann, så är det

åtminstone icke *vi*, som böra därföre straffas. Är hon falsk, så hafva vi på sin höjd gjort oss skyldiga till falska historiska uppgifter, men alldeles icke förorättat någon, aldra minst antastat Konungens helgade person. I de länder, där man har *något* begrepp om tryckfrihetens väsende, har man länge begripit, eller åtminstone för skam skuld måst låtsa sig begripa, att hon, i fråga om landets tillstånd, orsakerna därtill, jemnförelsen mellan förr och nu, m. fl. allmänna ämnen, har ett så fritt fält, att en Minister utsatte sig för medönkans löje, om han försökte med tvångsmedel nedtysta dylika undersökningar. Regeringen får dagligen höra läxor, huru hon försummar sina pligter, följer falskt system, lemnar obegagnadt, hvad som erbjuder sig åt henne, låter landet sjunka i vanmagt, emot hvad det förr varit; -- och *detta* tåla monarkernes rådgifvare, äfven om det är orättvist, ty de veta fullväl, att ämnet är *föremål för mensklig kunskap* och måste få behandlas af alla medborgare, hvaribland naturligtvis icke alla kunna raisonnera rätt, men likväl ovilkorligt äga att raisonnera.

Att vår artikel var smädlig, det kan icke falla den lågaste satellit in att påstå. Man håller sig väl således vid det i grundlagen medgifna indragnings-skälet: *vådlig för allmän säkerhet*? Detta uttryck är något obestämdt. Mången kan finna ett yttrande vådligt för sin enskilda säkerhets-

sömn, ehuru det på intet vis är vådligt för allmän säkerhet; och den enskilde vill då göra sin egen fara till det allmännas. Såfolks-yra, om någon högt upsatt blir beslagen med en förbrytelse och allmänheten då lifligt interesserar sig för saken och önskar se det sällsynta skådespelet af den mägtiges förödmjukande inför rättvisan. Så skriker man om faror för allmänna lugnet, i fall någras dumhet, råhet och skalkhet framdragas inför folkets ögon. Man utropar såsom farligt för det allmänna, i fall någon visar, hvar faror för det allmänna finnas och sättet huru de kunna undvikas, så vida detta sätt är obehagligt för vissas maklighet, dumhet eller egennytta.

Vill man skrika i denna anda, då undra vi icke, att vår artikel kan blifva ansedd farlig för allmän säkerhet.

Tab. 1.

Jemnförelse-Tabell emellan Sveriges Rikes Stat år 1696, (hvilken Riks-Stat tjent till grund för alla sednare upgjorde Stater, intill Revolutionen år 1809, då denna grund icke mera följdes) samt Riks-Staten år 1817, bägge upgjorde de sista åren af Carl XI:s och Carl XIII:s Regering; jämte öfversigt af Rikets olika tillgångar, det Kongl. Husets och den Kongl. Representationens olika vilkor då och nu, Embetsmanna-hopens olika antal, Embetsverkens olika mängd, Indelnings-Werkets och Spannemålens förändrade förhållande, Myntvärdets och Lönevilkorens olikheter, Folkets och Landets olika Skatter och Onera; m. m.

	Förhållande mellan Tjenstemäns antal i följande verk åren 1696—1817.		CARL XI:s Stat år 1696. Penningelöner och Indelningar utgjörande i Dal. Silfmt Öre pgr.	Denna Stat reducerad i Silfver värde a 2 Dal:r pr R:dr Spec. R:dr sk. r:st.	hela stat. reducerad i Spannemål a 3 D. per Tunna. Tunnor Kapr.	Samtl. Penninge-Löner i Banco-Sedlar R:dr sk. r:st.	Indelt Span. och Kronoräntor reducerade till Sp. Tunnor Kpr.	Krono Tionde Spannemål. Tunnor Kpr.	Spannemål under Lönerne tillk. år 1815. T:r. Kpr.	Hela Summan Spannemål på Stat. Tunnor Kpr.	Hela Riks-Staten reducerad i Banco-Sedlar a 8 R. 15 sk. per Tunna Spannml. R:dr sk. r:st.	Hela Staten reducerad i Silfvervärde a 1 08 sk. medel Cours år 1817. R:dr sk. r:st	Hela Staten reducerad i Spannemåls värde. Tunnor Kpr.
Kongl. Maj:ts och K:gl. Husets Stater	—	—	619,053 22 12	309,526 40 11	206,351 7	621,981 1 9	603 6	67 —	1,735 —	2,405 6	641,974 7 6	285,321 40 8	77,229 31
K:gl. Rådet, nu Stats och JustitiæRådet	18	20	167,600 — —	83,800 — —	55,866 21	82,211 18 —	— —	— —	4,462 —	4,462 —	119,301 36 —	53,023 — —	14,352 3
K:gl. Svea Hof-Rätt	23	49	17,330 30 16	8,665 23 —	5,776 32	44,345 20 6	— —	— —	3,314 —	3,314 —	71.893 2 6	31,952 22 5	8,648 25
— Götha Hof-Rätt	22	53	12,956 — —	6,478 — —	4,318 21	31,356 26 11	— —	— —	2,381 —	2,381 —	51,148 29 11	22,732 54 8	6,153 7
Lagmän i Riket	15	16	8,350 — —	4,175 — —	2,783 11	8,276 5 —	— —	— —	611 —	611 —	13,355 2 —	5,935 27 7	1,606 20
Häradshöfdingar	64	86	21,481 19 —	10,740 38 3	7,160 17	5,538 24 —	1,002 22	— —	— —	1,002 22	13,673 13 6	6,077 — 8	1,644 29
Kongl. Krigs-Collegium	15	169	10,665 15 8	5,332 35 6	3,555 5	28,160 12 10	— —	— —	2,080 —	2,080 —	45,450 12 10	20,200 5 8	5,467 22
Konungens Cantzli	38	200	22,334 24 —	11,167 18 —	7,444 29	58,552 23 6	— —	— —	4,399 —	4,399 —	95,119 8 6	42,275 9 1	11,442 29
K:gl. Kam. Colleg. o. Landtm. Contoret	63	90	34,633 29 8	17,316 46 —	11,544 20	80,413 2 8	1,844 14	— —	5,472 —	7,316 14	141,231 — —	62,769 16 —	16,990 6
— Stats-Contoret o. Räntekammar	11	35	7,798 7 —	3,899 5 2	2,599 13	24,893 12 5	— —	— —	1,866 —	1,866 —	40,404 18 5	17,957 24 2	4,860 22
— Commerce-Collegium	7	51	6,382 23 16	3,191 17 9	2,127 19	30,903 35 4	— —	— —	2,556 —	2,556 —	50,321 35 4	22,365 10 4	6,055 24
— Kammar-Revisionen nu K.-Rät.	24	92	14,265 15 8	7,132 35 6	4,755 5	40,421 37 3	— —	— —	3,134 —	3,134 —	66,473 7 3	29,543 29 11	7,996 25
— Bergs-Collegium	22	32	10,340 15 8	5,170 11 6	3,446 26	56,108 44 10	— —	— —	2,717 —	2,717 —	58,693 47 10	26,086 10 7	7,060 30
— Öfver-Ståthållare-Embetet	8	31	4,650 — —	2,325 — —	1,550 —	56,186 41 10	— —	— —	875 —	875 —	45,460 14 10	19,315 33 3	5,228 10
Utrikes Ministrarne	—	—	96,625 — —	48,312 24 —	32,208 11	90,000 — —	— —	— —	— —	— —	90,000 — —	40,000 — —	10,827 2
Indelta Arméen	—	—	866,608 7 —	433,304 5 3	288,869 13	91,554 37 10	359,654 3	20,990 7	4,086 —	384,640 11	3,288,657 31 4	1,461,625 29 11	395,627 32
Värfvade Arméen	—	—	307,314 18 20	153,657 14 1	102,438 6	892,924 40 1	16,342 16	16,341 16	21,362 —	54,046 —	1,342,182 10 1	596,525 20 6	161,465 17
Försvars-Verket	—	—	128,672 19 16	64,336 14 9	42,890 28	688,000 — —	— —	— —	— —	— —	688,000 — —	305,777 37 4	82,766 29
Örlogs-Flottan, nu Flottorne	—	—	349,061 20 —	174,530 39 —	116,353 28	982,388 4 1	29,065 7	9,549 —	14,745 —	53,359 8	1,425,956 37 2	633,749 32 6	171,541 9
Lands-Staterne	—	—	162,619 6 6	81,309 28 8	54,206 12	56,199 23 5	51,589 24	2,692 17	2,837 16	57,119 25	551,007 30 2	236,003 18 9	63,880 20
Clereciet	—	—	5,945 10 —	2,972 31 6	1,981 25	1,403 17 —	610 14	286 21	7 —	904 4	8,918 37 4	3,963 45 3	1,072 30
Läroverken	—	—	18,107 19 22	9,053 38 11	6,035 28	1,152 8 —	5,075 30	4,712 29	— —	9,788 27	82,522 1 9	36,676 22 1	9,927 15
Hospitalerna, nu milda Stifterser	—	—	6,775 — —	3,387 24 —	2,258 11	23,128 5 —	5,722 31	166 21	51 —	5,940 20	72,509 24 6	32,226 21 7	8,722 30
Pensions-Staten	—	—	26,350 — —	13,175 — —	8,783 11	30,290 — —	— —	— —	— —	— —	30,290 — —	13,462 10 8	5,643 29
Summa	330	924	2,925,922 15 21	1,462,961 11 10	675,307 16	3,985,970 10 5	471,421 8	54,806 16	78,470 16	604,698 8	9,012,524 24 9	4,005,566 21 8	1,084,213 15
Rikets hela öfriga Stat			311,197 24 9	155,598 42 3	103,732 19	1,111,281 18 6	9,621 4	301 21	12,540 8	22,263 2	1,296,342 46 8	576,152 20 8	155,951 1
Summa Summar. Rikets hela Stat			3,237,120 8 6	1,618,560 6 1	1,079,040 5	5,097,251 28 9	481,042 12	55,108 5	90,810 24	626,961 10	10,308,867 23 5	4,581,718 42 4	1,240,164 16

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET · UMEÅ